

Zwolse Energiegids

Voor grootschalige opwekking van duurzame energie - november 2017

Inhoudsopgave

Vooraf	3
1. Inleiding	1
2. Beleid en wetgeving	7
3. Nadere lokale afweging – impact op de omgeving	13
4. Nadere lokale afweging - bijdrage aan andere doelen	15
5. Procesafspraken	18

Bijlagen

TPBF5650R001D03 definitieve Verkenning

Duurzame Energie Zwolle

Colofon

Gemeente Zwolle, november 2017
Tekst: Team Energietransitie en RHDHV
Vormgeving: Afdeling Communicatie

1. Inleiding

Ambitiedocument Energietransitie: alle duurzame energiebronnen nodig!¹

Duurzaamheid is een belangrijk onderwerp in Zwolle. Energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie zijn strategische opgaven voor de toekomst van de stad. Zwolle wil richting 2050 toewerken naar een energieneutrale-, klimaatadaptieve- en circulaire stad waarin het goed wonen, werken en verblijven is.

De ongewenste gevolgen van het broeikaseffect, mede veroorzaakt door de uitstoot van fossiele energie, worden steeds duidelijker en zichtbaarder. Daarnaast raken fossiele energiebronnen deze eeuw op. Kortom, er is urgentie op dit gebied. De gemeente Zwolle beschouwt de noodzakelijke omslag naar een duurzame stad niet alleen als iets wat moet, maar vooral als een kans: een mogelijkheid om sociale en economische meerwaarde te creëren voor Zwolle.

De ambities van Zwolle zijn vastgelegd in het document 'Zwolle geeft je energie! - Ambitiedocument Energietransitie' van juni 2017.

- Zwolle wil uiterlijk in 2050 energieneutraal zijn
- In lijn met de hoofdambitie wordt in 2025 de hoeveelheid CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990 gereduceerd met 25% en wordt 25% van de totale energievraag op duurzame wijze opgewekt
- De energietransitie zetten we in als katalysator voor economische en sociale groei

¹ Zwols Burgerpanel

Wanneer gevraagd wordt waarom men duurzame energie belangrijk vindt, wordt het tegengaan van klimaatverandering door 80% genoemd. Ook veel genoemd worden gezondheid (62%) en de onafhankelijkheid van buitenlands gas en olie (57%).

¹ Cibapsessie en gesprek met studenten

In Cibapsessie -2 en het gesprek met de studenten wordt de ambitie van Zwolle nadrukkelijk onderschreven.

Concreet gebruikte de gemeente Zwolle in 2015 voor de energiebehoefte 580 kton CO₂, in 2025 wordt een reductie voorzien van 205 kiloton CO₂. Om deze opgave te realiseren is een brede mix van maatregelen nodig: enerzijds gaat het om de besparing van (grijze) energie, anderzijds om de extra opwekking van duurzame (groene) electriciteit en warmte. Grootschalige opwekking van duurzame energie via wind, zon, geothermie en waterkracht hoort daarbij.

Om de grootte van de opgave te duiden, hebben we enkele voorbeelden uitgewerkt. Zo is een reductie van 10 kiloton CO₂ te bereiken met:

- zonnepanelen op 15% van alle woningen OF
- 2,4 windmolens van 3 MW OF
- 14,4 ha zonneveld (29 voetbalvelden) OF
- 50% van alle bedrijven reduceren hun CO₂ uitstoot met 5% OF
- een derde van alle woningen in Zwolle wordt geïsoleerd

Afbakening grootschalige duurzame energie

Grootschalige energieprojecten definiëren we als projecten die vragen om een wijziging van het bestemmingsplan. Dit betekent dat de Zwolse Energiegids niet gaat over het meer kleinschalig plaatsen van zonnepanelen op daken van woningen, of een kleine windmolen voor eigen gebruik. Meer concreet:

- Windenergie: in diverse Zwolse bestemmingsplannen voor het buitengebied zijn kleine windmolens toegestaan via een binnenplanse ontheffing (bevoegdheid college van B&W). De maximale hoogte van zo'n windmolen is 15 meter en mag alleen in een bouwvlak geplaatst worden met een agrarische bestemming. Uitgangspunt is dat kleine windmolens geen afbreuk doen aan bestaande landschappelijke en stedenbouwkundige kwaliteiten. Plaatsing van hogere windmolens vraagt daarmee in bijna alle gevallen om een afweging via de Zwolse Energiegids.
- Zonne-energie: zonnepanelen op daken van woningen en schuren zijn vergunningvrij. Voor de binnenstad van Zwolle is recent regelgeving vastgesteld met specifieke aandachtspunten (panelen en collectors op schuine daken zijn alleen mogelijk als ze niet zichtbaar zijn en het dak niet aantasten). Gebruik en plaatsing van zonnepanelen in (open) agrarisch gebied of in stedelijk gebied op parkeerterreinen en langs/op geluidswallen en -schermen vraagt om een bestemmingsplanwijziging en dus om een afweging via de Zwolse Energiegids.
- Geothermie: het benutten van geothermie (anders dan bodemlussen en WKO-systemen) vraagt per definitie om een bestemmingsplanwijziging en dus om een afweging via de Zwolse Energiegids.
- Waterkracht: het benutten van waterkracht in de IJssel of andere rivieren, kanalen en sloten, vraagt per definitie om een bestemmingsplanwijziging en dus om een afweging via de Zwolse Energiegids.

Relatie met de Omgevingsvisie Zwolle

De gemeente werkt aan het opstellen van een omgevingsvisie. Een omgevingsvisie bepaalt de strategische koers voor de fysieke leefomgeving. Thema's als wonen, werken, recreatie én duurzame energie komen hierin integraal en gebiedsgericht aan bod. Deel 1 van de Zwolse omgevingsvisie is gereed, waarin de kernopgaven en topambities staan genoemd. Eén van de pijlers in deze omgevingsvisie is dat de gemeente Zwolle in 2050 klimaatbestendig is en energieneutraal (ook conform het ambitiedocument 'Zwolle geeft je energie!'). In 2018 start de gemeente met het opstellen van deel 2 van de Zwolse omgevingsvisie. Dan vindt een vertaling plaats van de kernopgaven en topambities naar de impact hiervan op de fysieke leefomgeving. Het is de bedoeling dat de Zwolse Energiegids dan een integrale vertaling krijgt in de omgevingsvisie.

Toepassing Zwolse Energiegids

Om de stevige energie-ambitie van Zwolle te halen, moeten we investeren in energiebesparing én in duurzame energie. Binnen onze eigen gemeentegrenzen én in (samenwerking met) de regio. Initiatieven voor grootschalige opwekking van duurzame energie (wind, zon, geothermie en water) hebben we nodig, en kunnen en willen we niet op voorhand uitsluiten. Daar moeten we zorgvuldig mee omgaan, met oog op de mogelijke effecten op de directe omgeving. Daarom heeft de gemeente de Zwolse Energiegids gemaakt.

De Zwolse Energiegids is een 'houvast' voor initiatiefnemers en de inwoners van Zwolle bij initiatieven voor grootschalige duurzame energie. Met behulp van de Energiegids komen we tot de juiste informatie om een gemotiveerde, transparante en navolgbare afweging te maken over dat concrete initiatief.

De Zwolse Energiegids is als volgt opgebouwd:

1. Ambitiedocument Zwolle geeft je energie!

Het ambitiedocument beschrijft de ambitie en de doelen van de gemeente Zwolle op het gebied van de energietransitie. Het ambitiedocument is daarmee een uitnodiging om tot initiatieven voor grootschalige duurzame energie te komen én een belangrijke referentie voor de afweging van die initiatieven.

2. Beleid en wetgeving (hoofdstuk 2)

Beleid en wetgeving bepalen wat en waar wel en niet mogelijk is, of wat onder bepaalde voorwaarden mogelijk is. Dit kader is beschreven en uitgewerkt in verkenningsskaarten, die aangeven waar in Zwolle potentieel mogelijkheden zijn voor grootschalige duurzame energie.

3. Nadere lokale afweging (hoofdstuk 3 en 4)

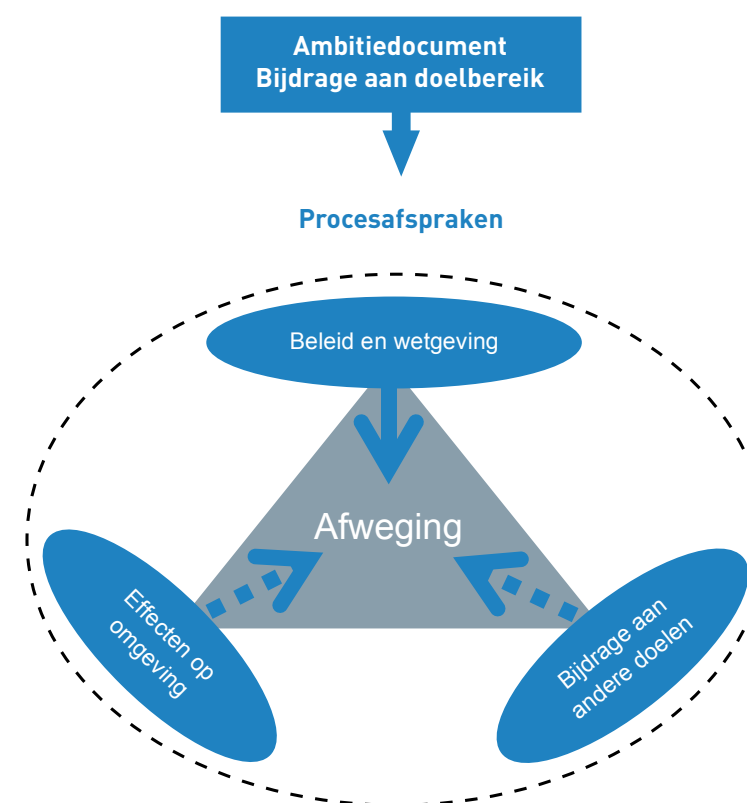
Beleid en wetgeving bepalen dus wat kan. Dat betekent niet dat we dat op die plekken per definitie ook willen. Om die vraag te beantwoorden hanteren we in de Energiegids aanvullende criteria, zowel gericht op de effecten op de omgeving (hoofdstuk 3), als gericht op de bijdrage van initiatieven op andere sociale en economische doelen (hoofdstuk 4).

4. Afweging: goede balans tussen doelbereik, ruimte voor ontwikkeling en zorg voor de omgeving

De uiteindelijke afweging is een zorgvuldig, transparant en navolgbaar samenspel tussen het ambitiedocument (wat willen we bereiken), beleid en wetgeving (wat kan), en de nadere lokale afweging (wat vinden we, aanvullend, belangrijk). Daarbij gaat het om een goede balans tussen doelbereik, ruimte voor ontwikkeling en zorg voor de omgeving.

5. Procesafspraken (hoofdstuk 5)

Bij initiatieven voor grootschalige duurzame energie is het belangrijk goede afspraken te maken hoe we met elkaar omgaan, als het gaat om informatie en communicatie over een nieuw initiatief. Wat mag u van ons en initiatiefnemers verwachten, en wat verwachten de gemeente en initiatiefnemers van u? In hoofdstuk 5 hebben we die afspraken vastgelegd: zo doen we dat in Zwolle.

Totstandkoming van de Zwolse Energiegids

De Zwolse Energiegids is in samenspraak met de stad tot stand gekomen. Onder de noemer 'stadsgesprek' hebben we de inwoners en ondernemers van Zwolle op verschillende manieren betrokken. De eerste sessie bij Cibap op 19 april 2017, met 120 aanwezigen, vormde hiervoor de opmaat. Centraal stond de vraag welke energiemix nodig is om de ambitie van Zwolle te realiseren. Een breed palet aan beelden, met zestien kaarten met concrete en creatieve ideeën, was het resultaat.

Geïnspireerd door het succes van deze eerste sessie hebben de inwoners van Zwolle in het ontwikkelingsproces van de Zwolse Energiegids op verschillende manieren een bijdrage geleverd via:

- Een enquête, uitgezet onder het Zwols Burgerpanel. 1142 Zwollenaren (een respons van 33%) hebben gereageerd op vragen en dilemma's over de opwekking van grootschalige duurzame energie;
- Evaluatiegesprekken met de klankbordgroep, initiatiefnemers en betrokken vanuit de gemeente over het windinitiatief Voorst, vooral gericht op het doorlopen proces. De bevindingen zijn vertaald in concrete aanbevelingen;
- Een wandeltoer op 23 september op vier locaties in Zwolle (Westenholte, Holtenbroek, Zwolle Zuid en het afvalbrengpunt van de ROVA). Daar zijn inwoners gevraagd om te reageren op vragen en dilemma's over de opwekking van grootschalige duurzame energie;
- Een bijeenkomst op 30 september bij PEC Zwolle met ondernemers. Daar is gesproken over energietransitie als onderdeel van het verduurzamen van bedrijventerreinen;
- Specifieke aandacht aan de jongerendoelgroep. Op 4 oktober zijn jongeren door jongeren op straat geïnterviewd, en op 10 oktober is een gesprek gevoerd met een 20-tal studenten van verschillende studentenverenigingen;
- Een tweede avondsessie bij Cibap op 4 oktober, met circa 70 aanwezigen, meer specifiek gericht op de opwekking van grootschalige duurzame energie en belangrijke aandachtspunten voor de Zwolse Energiegids.

2. Beleid en wetgeving

De grootschalige opwekking van duurzame energie is gebonden aan beleid en wetgeving. Per energievorm hebben we dit uitgewerkt tot een verkenningkaart¹.

De verkenningkaart laat zien of een project op basis van beleid en wetgeving al dan niet mogelijk is. De verkenningkaarten zijn een momentopname van beleid en wetgeving, zoals die nu gelden. Als beleid of wetgeving wijzigt, werkt dit door in de verkenningkaarten.

Wind

Potentiële bijdrage van windenergie voor Zwolle

Een moderne windmolen met een tiphoogte van circa 150 meter en een vermogen rond de 3 MW produceert het energie-equivalent van 1.800 tot 2.200 huishoudens. De exacte productie is afhankelijk van het windaanbod op locatie, de opstelling van de turbine (alleen of in een park), de hoogte en de rotordiameter. Ook de duur van stilstand, bijvoorbeeld vanwege onderhoud of om hindereffecten op omwonenden en/of vogels te beperken, maakt verschil.

De gemeente Zwolle heeft als stadsgemeente een beperkte ruimte voor windmolens; in het buitengebied en mogelijk op bedrijventerreinen. Het buitengebied wordt intensief benut voor agrarische activiteiten. De dichtheid van (agrarische bedrijfs-)woningen in het landelijk gebied is aanzienlijk. Omdat afstand tot woningen, vanwege geluidregulering, een bepalende factor is voor de kansrijkheid van plaatsing van windmolens bieden deze agrarische gebieden in eerste instantie beperkte kansen voor het plaatsen van windmolens.

Wel zijn er mogelijkheden voor het vergroten van de plaatsingsgebieden door woningen planologisch te bestemmen als bedrijfswoning (molenaarswoning) of te slopen. Bedrijfsmatige koppeling van de aanwezige bedrijven met toekomstige windmolens biedt kansen om activiteiten in het gebied te integreren en zo meer plaatsingsruimte te creëren voor windmolens.

Wettelijk

- Geluidsnorm: geluid van windmolens mag de geluidsnorm van 47 dB(A)_{Lden} niet overschrijden bij omliggende geluidgevoelige bestemmingen, zoals woningen, scholen en ziekenhuizen.
- Slagschaduwnorm: bij woningen van derden mag er niet meer dan 340 minuten per jaar, en maximaal 64 dagen per jaar, slagschaduw optreden. In voorkomende gevallen kan een stilstandsvoorziening worden getroffen: bij ongunstige omstandigheden wordt de turbine dan automatisch tijdelijk stilgezet.
- Externe veiligheid: kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten, zoals woningen, ziekenhuizen, kantoren en winkels moeten op een bepaalde afstand van windmolens liggen. Woningen zijn kwetsbare objecten. Zij moeten buiten de minimale veiligheidscontour (10-6 contour) van een windmolen liggen.

Om aan deze normen te voldoen is een minimale afstand tussen windmolen en woonbebouwing nodig. De geluidsnorm is in veel gevallen de beperkende factor. Gemakshalve kan gerekend worden met de volgende vuistregel: de minimale afstand tussen geluidgevoelige bestemmingen en windmolens is vier keer de masthoogte. Uitgaande van windmolens met een masthoogte en rotordiameter van 100 meter is de aan te houden afstand daarmee 400 meter. Daarbij is in de verkenningkaart rekening gehouden met de nog niet gerealiseerde uitleggebieden in het nog vigerende structuurplan.

N.B. dit is een vuistgetal. Als een opstelling van windmolens nader onderzocht wordt, zullen gedetailleerde geluid- en slagschaduwstudies moeten worden uitgevoerd om te toetsen aan de normen.

¹ Dit hoofdstuk is gebaseerd op het rapport Verkenning Duurzame Energie Zwolle, Royal HaskoningDHV, oktober 2017.

In het geval van ‘molenaarswoningen’, de bedrijfswoningen van (een) windmolen(s), kan door initiatiefnemers van deze normen worden afgeweken. Uit risico-oogpunt gelden in dat geval twee minimale eisen:

- De afstand tot kwetsbare objecten, zoals woningen, is gelijk aan de ashoogte van de dichtstbijzijnde windmolen, plus een halve rotordiameter (stel 50 meter).
- De afstand tot beperkt kwetsbare objecten, is gelijk aan een wieklengte. Een turbine mag niet boven een gebouw draaien.

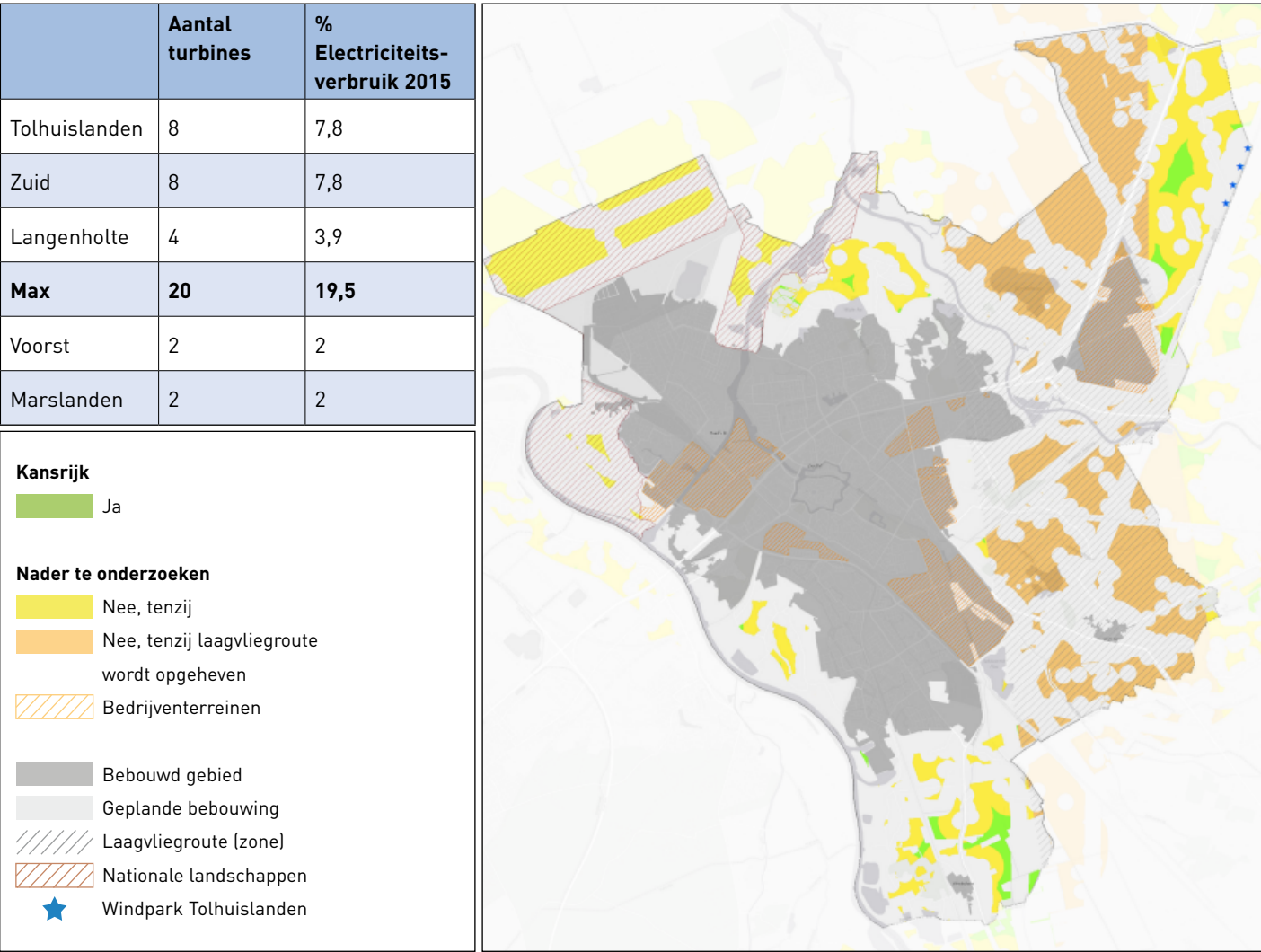
Hoge windmolens (meer dan 40 meter tiphoogte) mogen niet geplaatst worden in Natura 2000 gebieden en in laagvliegroutes van Defensie. De laagvliegroute ligt ten oosten van de stad Zwolle en heeft een breedte van bijna vier kilometer. Verder gelden minimale afstanden tot infrastructuur:

- Buis- en gasleidingen: Afstand van 1x de tiphoogte van de windmolen.
- Hoogspanningsleidingen: Afstand van 1x de tiphoogte van de windmolen.
- Spoorwegen: 2,85 meter + 5,0 meter + een halve rotordiameter.
- Rijkswegen: Afstand van een halve rotordiameter.

Beleidsmatig

Op basis van de provinciale omgevingsverordening mogen geen windmolens geplaatst worden in nationale parken en nationale landschappen. In de gemeente Zwolle ligt een deel van nationaal landschap de IJsseldelta: polder Mastenbroek. Op dit moment loopt er een verkenning waarin gekeken wordt of, en zo ja onder welke voorwaarden van dit beleid kan worden afgeweken.

Inzoomen op onderstaande kaart is [hier](#) mogelijk.

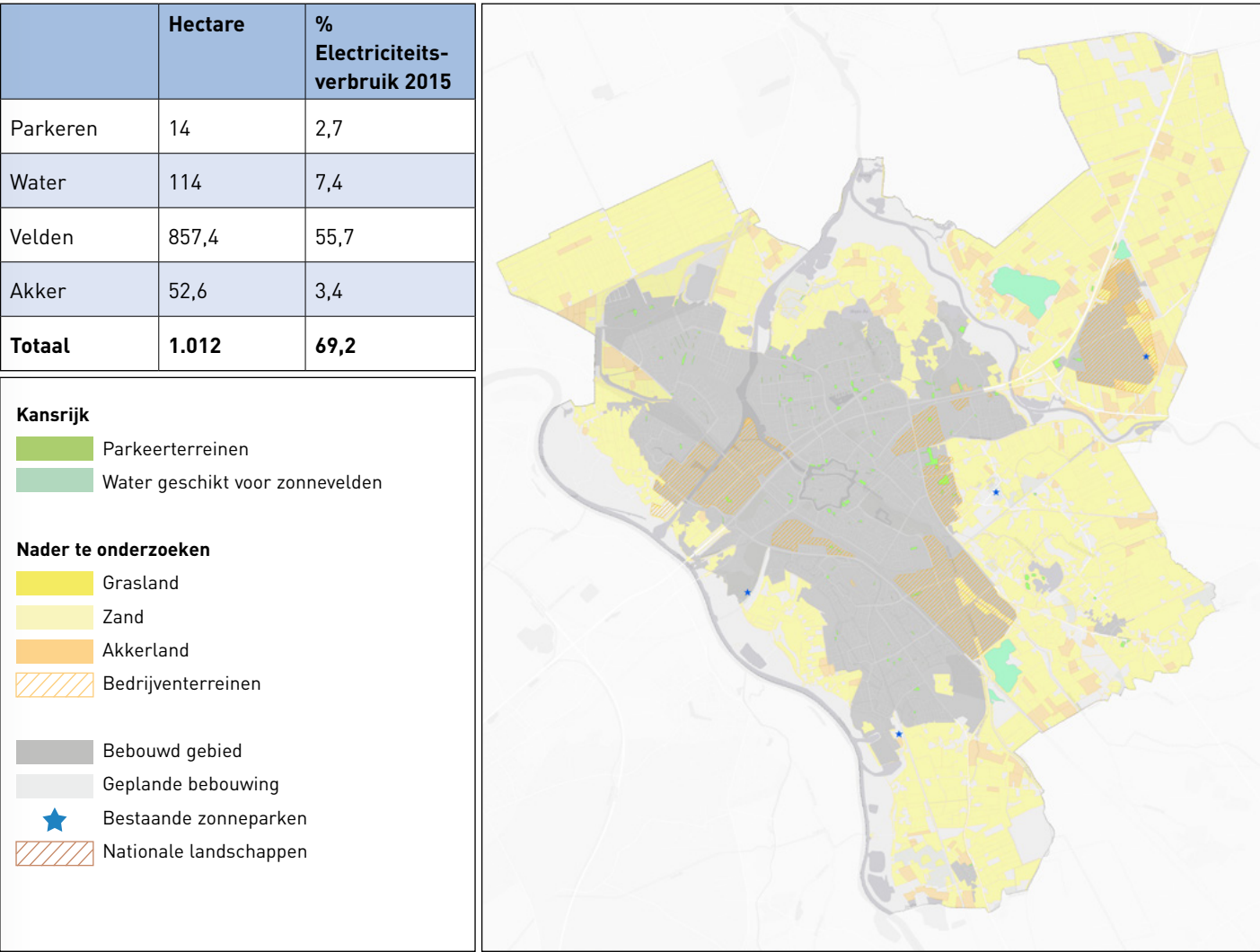
Zon

Potentiële bijdrage van zonne-energie voor Zwolle

Zonne-energie wordt opgewekt door middel van zonnepanelen met fotovoltaïsche cellen (PV). Deze zonnepanelen zetten licht direct om in elektriciteit. Zonnepanelen kunnen in theorie overal geplaatst worden, maar worden vaak onderverdeeld in veldopstellingen en gebouw gebonden dakopstellingen.

Een zonnepaneel is ongeveer 1,6 m² groot en heeft op dit moment een vermogen van circa 280 Wattpiek. Dat betekent dat een zonnepaneel onder standaardomstandigheden een vermogen heeft van 280 Watt. In Nederland levert een zonnepaneel ongeveer 250 kWh aan elektriciteit per jaar. Ter vergelijking: een gemiddeld huishouden verbruikt rond de 3.400 kWh per jaar, de opbrengst van zo’n 14 zonnepanelen. De precieze opbrengst is afhankelijk van het aantal zonuren, de oriëntatie ten opzichte van de zon (veelal zuid of west) en de hellingshoek.

Het is niet realistisch om te verwachten dat de volledige vraag naar elektriciteit binnen de gemeente Zwolle met zonnepanelen wordt opgewekt, al lijkt het theoretisch wel mogelijk. Daarvoor is zonne-energie met een opbrengst van ongeveer 0,8 MW (conform rvo.nl) per hectare (het equivalent van 480 tot 580 huishoudens), simpelweg te inefficiënt. Er zit in zonne-energie echter wel potentie om een aanzienlijk deel van de Zwolse energieopgave op te wekken. Vooral op plekken waar zonne-energie kan worden gecombineerd met een ander gebruik van de grond of ruimte. Dit zogeheten dubbel gebruik is bijvoorbeeld mogelijk boven parkeerplaatsen, op bedrijfspanden, geluidswallen of -schermen, of op water.

Wettelijk

Aan het plaatsen van zonnepanelen zijn, afgezien van voorschriften vanuit gemeentelijk- (Landschapsontwikkelingsplan en Omgevingsvisie deel 1) provinciaal beleid², geen voorschriften verbonden vanuit landelijk wetgeving. Belangrijk om op te letten: voor constructies waarbij verankering van de opstellingen (dieper) de bodem in gaat, kunnen grondwaterkwaliteit of archeologische waarden een belemmering zijn.

Theorie versus realiteit:

In deze tabel is uitgegaan van ca. 1.000 ha opwekking ruimtebeslag in het buitengebied (water, akker en veld). Het totale buitengebied van Zwolle bedraagt 7.500 ha.

Op basis van de zonatlas is berekend dat door middel van zonnepanelen op alle op de zon georiënteerde daken (woningen, bedrijven, agrarisch vastgoed) 430.00.000 kWh per jaar aan zonne-energie opgewekt kan worden. Dit is circa 70% van het totale elektriciteitsgebruik van Zwolle in 2015 (zowel van particulieren als zakelijk). Beperkingen, zoals ligging in beschermd stads- en dorpsgezicht en de (on)mogelijkheden van de draagconstructie, zijn hierin niet verwerkt.

2 Provinciale omgevingsverordening, artikel 2.1.8 (zonnevelden):

- In de Groene Omgeving mogen zelfstandige opstellingen van zonnepanelen uitsluitend worden toegestaan als tijdelijk (mede)gebruik van de gronden.
- Bestemmingsplannen voorzien uitsluitend in de opstelling van zelfstandige opstellingen van zonnepanelen in de Groene Omgeving als de maatschappelijke meerwaarde is aangetoond én is aangetoond dat het verlies van ecologische en/of landschappelijke waarden in voldoende mate wordt gecompenseerd door investeringen ter versterking van de ruimtelijke kwaliteit in de omgeving.

Zie ook Handreiking Kwaliteitsimpuls zonnevelden van de provincie (door GS vastgesteld in feb. 2017).

Geothermie

Potentiële bijdrage van geothermie voor Zwolle

Geothermie is een duurzame warmtebron die het gebruik van aardgas vervangt. Geothermie benut de aanwezige warmte in aardlagen op een diepte van meer dan 500 meter. Om die warmte te winnen, moet geboord worden in watervoerende lagen. Op 500 tot 3.500 meter diepte is het grondwater tussen de 70 en 100 graden Celsius. Om dit water op te pompen worden twee putten geboord. Het warme water komt naar boven via een productieput en gaat vervolgens door een warmtewisselaar. De warmtewisselaar brengt het koude water uit de bovengrondse verwarmingsbuizen op hogere temperatuur. Dit warm geworden water gaat via het leidingennetwerk naar de afnemer. Het afgekoelde grondwater gaat via een injectieput terug de ondergrond in, zodat de grondwaterdruk gelijk blijft. Afhankelijk van de warmtevraag wordt de diepte van het boren bepaald.

Bij diepe geothermie wordt er gebruik gemaakt van warmte in zeer diepe aardlagen die zich meer dan 3.500 meter onder het aardoppervlak bevinden. De temperaturen van diepe geothermie zijn toepasbaar voor industriële processen, of voor het opwekken van elektriciteit via stoom en kokend water. Het toepassen van diepe geothermie is technisch zeer complex en kapitaalsintensief. In Nederland lopen op dit moment enkele pilotprojecten, daarnaast wordt diepe geothermie nog niet toegepast.

Geothermiec centrales zijn installaties, vergelijkbaar met een bedrijfspand. De capaciteit van geothermiec centrales in Nederland ligt tussen de 5 MW en 30 MW. Met gemiddeld 5.500 vollasturen levert dit tussen 100.000 en 600.000 GJ per jaar aan warmte op. Dat staat gelijk aan de warmtevraag van 2.800 tot 18.000 huishoudens. Het is in theorie mogelijk om deze warmte deels om te zetten in elektriciteit. Daarvoor is een hoge temperatuur aanvoer nodig en dat is door de diepe ligging van aardlagen in Nederland (nog) niet rendabel.

Wettelijk

Voor de plaatsing van geothermiebronnen is vooral de aanwezigheid van uitsluitingsgebieden (grondwaterbeschermingsgebieden) van belang. Daarnaast wordt de potentie bepaald door de geschiktheid van de ondergrond en door geschikte warmteafnemers (woningbouw, bedrijven, kassen).

	Warmte
Woning equivalenten	5.400
CO ₂ reductie	10,5 Kiloton/jaar
% CO ₂ reductie t.o.v. particulier en zakelijk gasverbruik	4,8%

Waterkracht

Potentiële bijdrage van waterkracht voor Zwolle

In Nederland zijn drie middelgrote waterkrachtcentrales operationeel met een totaal vermogen van bijna 36 MW. De grootste hiervan is de centrale in het Prinses Maxima sluiscomplex in de Maas met een capaciteit van 14MW. Deze voorziet volgens opgave van exploitant NUON in de elektriciteitsbehoefte van circa 15.000 huishoudens (circa 50 GWh per jaar). De productie van een waterkrachtcentrale is afhankelijk van het verval en het volume aan water. Een vergelijking naar ruimtegebruik in oppervlakte zoals voor wind- en zonne-energie is niet goed mogelijk. De sluizen en turbines nemen beperkt ruimte in beslag. De minimale onderlinge afstanden tussen waterkrachtinstallaties kunnen, afhankelijk van het plaatselijke verval en massa wel erg groot zijn.

De IJssel stroomt relatief snel en is daarom interessant voor het opwekken van energie. Om een case voor waterkracht in rivieren te hebben is de stelregel dat de snelheid dan minimaal 1 m/s zou moeten zijn.

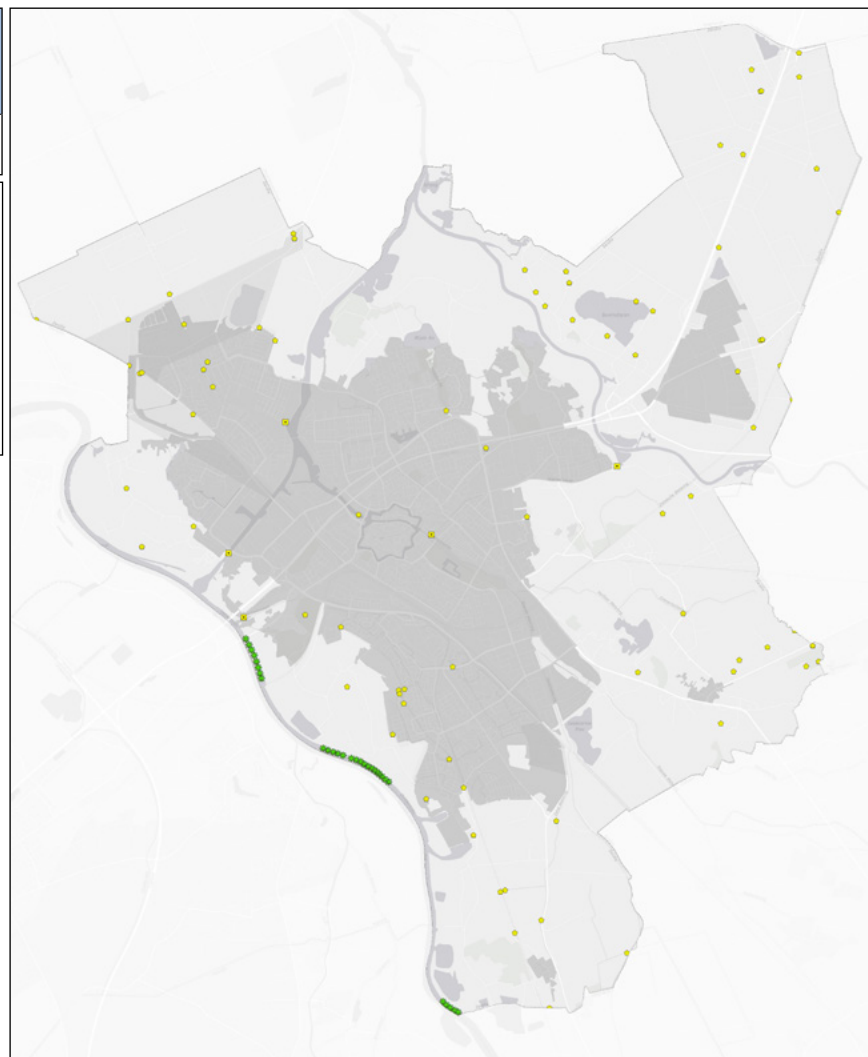
Een kans voor waterkracht uit de IJssel zijn installaties op een kribkop. Langs de kribben stroomt het water iets harder, doordat de doorstroombreedte kleiner is. Turbines langs de kribben heeft als bijkomend voordeel dat weinig extra ruimte kost, niet in de weg zit voor schepen en dat het gecombineerd kan wor-

den met de aanleg of onderhoud van kribben. Een voorbeeld is de Oryon Watermill die aan de rand van kribben geplaatst kan worden. Deze wekt op jaarbasis bijna 1.200 MWh op. Waterkracht kan daarmee een beperkte bijdrage leveren aan het verduurzamen van de energievoorziening in Zwolle. Let wel, de grootste rivier gebonden waterkrachtcentrale in Nederland levert jaarlijks minder dan 10% van de Zwolse elektriciteitsvraag. De verwachting is dat de kleinere waterkrachtinstallaties maximaal een paar procent van de duurzame elektriciteitsproductie kunnen invullen.

De ontwikkeling en toepassing van waterkrachtinstallaties bevindt zich nog in een experimentele fase. Nader maatwerkonderzoek zal moeten uitwijzen of de veronderstelde rendementen van bijvoorbeeld de genoemde Oryon Watermill op potentiële locaties op kribkoppen in Zwolle daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden of dat deze op basis van locatie-specifieke omstandigheden (stroomsnelheden, waterstanden e.d.) flink genuanceerd moeten worden. De provincie Overijssel voert daartoe momenteel een nadere verkenning uit naar de potentie van de IJssel voor het winnen van elektriciteit uit waterkracht. De in de volgende tabel genoemde bijdrage van 5,8 % verduurzaming van het elektriciteitsverbruik van 2015 moet daarom met de nodige voorzichtigheid betracht worden.

	Aantal turbines	% Electriciteitsverbruik 2015
Kribben	30	5,8

Kansrijk
 Krib
Nader te onderzoeken
 Sluis
 Stuw

3. Nadere lokale afweging impact op de omgeving

De kansen en belemmeringen die vanuit beleid en wetgeving worden aangegeven (hoofdstuk 2) zijn in Zwolle steeds het vertrekpunt voor de afweging van initiatieven voor grootschalige opwekking van duurzame energie.

In de afweging van een initiatief wordt daarnaast gekeken naar de specifieke context van het gebied. Die context wordt bepaald door A; de impact van het initiatief op de directe omgeving (hoofdstuk 3) en B; de bijdragen van het initiatief aan andere sociaaleconomische doelen (hoofdstuk 4).

Een ²³ lokale aanvulling op beleid en wetgeving kan leiden tot een 'strengere' afweging. Daar hebben we goed naar gekeken, want hoe strenger we daarin zijn, hoe lastiger het misschien wordt om onze energiedoelen te halen. Andersom kan het wenselijk zijn om te kijken of meer 'ruimte' gecreëerd kan worden, door beleid en wetgeving te wijzigen. Dat hebben we niet in de hand, maar kunnen we wel beïnvloeden. Zo onderzoekt de provincie Overijssel op dit moment de mogelijkheden voor grootschalige duurzame energie in de nationale landschappen³ en wordt verkend of de laagvliegzone van Defensie kleiner kan worden of kan worden opgeheven.

³ In de provinciale Omgevingsvisie is vastgelegd dat in de nationale landschappen (voor Zwolle betreft dit de IJsseldelta, met daarin polder Mastenbroek) geen windmolens geplaatst mogen worden. Dat is tot 'nader order' ook het uitgangspunt voor Zwolle. Maar door de provincie Overijssel wordt op dit moment bekeken of, en zo ja onder welke voorwaarden, dit (en andere vormen van duurzame energie) wel mogelijk gemaakt kan worden.

2 Cibapsessie en gesprek met studenten

Met verwijzing naar de Zwolse ambitie, komt in Cibapsessie-2 en het gesprek met de studenten nadrukkelijk naar voren dat niet (te snel) getornd moet worden aan de ambitie. Dus niet te snel kiezen voor aanvullende 'belemmerende' criteria.

2 Ook uit Cibapsessie-2

Zijn er aanvullende, juist stimulerende criteria denkbaar?

3 Cibapsessie

In Cibapsessie-2 is nadrukkelijk aangegeven dat, verwijzend naar de ambitie, 'alles uit de kast gehaald moet worden'.

Dit wordt gekoppeld aan een goede inpassing en het goed rekening houden met mogelijke weerstand. Bijvoorbeeld: in de stad vooral inzetten op zon (daken, terreinen e.d.) en wind op die plekken waar het echt goed past (en dan bij voorkeur geclusterd)

3 Gesprek met de studenten

Een vergelijkbaar beeld uit het gesprek met de studenten. Maar ook de suggestie om vanwege de weerstand windenergie wat te temperiseren, en nu eerst vooral inzetten op zon.

4 Zwols Burgerpanel

Bij de vraag waar de gemeente vooral rekening mee moet houden bij de beoordeling van nieuwe projecten worden natuur (nummer 3), landschap (nummer 5) en stadsgezicht (nummer 7) genoemd.

5 Zwols Burgerpanel

Bij de vraag waar de gemeente vooral rekening mee moet houden bij de beoordeling van nieuwe projecten worden veiligheid (nummer 1), geluid en zicht (nummer 2) en luchtkwaliteit (nummer 4) genoemd.

Uit het Zwols Burgerpanel komt ook naar voren dat 36% windmolens niet acceptabel vindt, 23% wel acceptabel en 42% acceptabel onder voorwaarden.

Vergelijk een zonnepark, met respectievelijk 2%, 52% en 46%.

5 Cibapsessie

In Cibapsessie-2 is een grotere afstand maar één keer genoemd.

6 Cibapsessie

In Cibapsessie-2 is benadrukt dat concentratie van initiatieven de voorkeur heeft.

Op drie punten vindt Zwolle het belangrijk om ten opzichte van het bestaande beleid en wetgeving een aanvullend criterium te hanteren. Deze drie lokale afwegingscriteria zijn hieronder uitgewerkt en zullen te zijner tijd worden opgenomen in deel 2 van de Omgevingsvisie van Zwolle (i.o.):

Aanvullend – meekoppeling

Voor alle vormen van grootschalige opwekking van duurzame energie geldt dat bij de locatiekeuze altijd gekeken wordt naar kansen voor meekoppeling van andere functies en activiteiten. De beschikbare ruimte in Zwolle is beperkt, dat geldt voor grootschalige duurzame energie, maar dat geldt ook voor andere functies en activiteiten. Het benutten van kansen voor meervoudig gebruik is daarom cruciaal voor de ontwikkeling van Zwolle. Zonne-energie op daken is een bekend voorbeeld van meervoudig gebruik, maar denk ook aan de kansen voor meervoudig gebruik van waterplassen (zonne-energie én zandwinning, waterberging, natuurdoeleinden).

Dat betekent dus niet dat een enkelvoudig gebruik van een locatie voor grootschalige duurzame energie niet kan, maar dat meervoudig gebruik de voorkeur heeft.

Aanvullend – landschappelijke en stedelijke inpassing

Voor alle vormen van grootschalige duurzame energie is, net zoals voor andere ruimtelijke initiatieven die een wijziging van het bestemmingsplan vereisen, landschappelijke of stedelijke inpassing belangrijk. Voor het landelijk gebied gaan we daarbij uit van de negen landschapstypen in het Landschapsontwikkelingsplan (LOP), en de daaraan gekoppelde specifieke kenmerken. Deze kenmerken zijn bepalend voor de inpassing in zijn algemeenheid, maar bijvoorbeeld ook de wijze van opstelling van windmolens en zonnevelden⁶⁴. Voor het stedelijk gebied kijken we naar de stedenbouwkundige, landschappelijke, ruimtelijke en ecologische kwaliteiten.

Aanvullend – afstand tot windmolens⁶⁴

We kiezen bij de afstand tussen windmolens en gevoelige en kwetsbare functies (zoals wonen en onderwijs) voor de gangbare afstanden zoals die gebaseerd op grond van beleid en wetgeving worden aangehouden (zie hoofdstuk 2).

Aanvullend – fasering windmolens

We kiezen tevens voor een fasering, waarin we ons eerst richten op de kansrijke locaties voor windmolens (zie de verkenningskaart in hoofdstuk 2), en dan pas op de 'maatwerklocaties' in het stedelijk gebied (bijvoorbeeld bedrijventerreinen). De focus ligt op Tolhuislanden en Zwolle zuid (Harculo en Hoog-Zuthmen, nabij het buurtschap Windesheim).

De beschikbare kansrijke locaties voor windmolens zullen we bovendien zo effectief mogelijk benutten (optimale opstelling windmolens, zo mogelijk in combinatie met andere vormen van duurzame energie rekening houdend met het aanwezige landschapstype).

Aanvullend – opwekking zonne-energie zowel op dak- als maaiveldniveau (binnen- en buitenstedelijk)

In de eerste plaats lijken bestaande daken ruimtelijk gezien een goede oplossing om op een duurzame wijze energie via zonnepanelen en -boilers op te wekken. Echter, lang niet alle (grote) daken zijn geschikt. Onder andere vanwege de draagconstructie en afhankelijkheid van gebouweigenaren om zonnepanelen te installeren op daken. De maatschappelijke opgave om energieneutraal te zijn in 2050 is dusdanig groot dat naast inzet van zonpotentie op (alle) daken ook zonneparken op of boven maaiveldniveau (drijvend op water, veldopstelling; boven parkeerterreinen, op geluidswallen etc.) nodig zijn.

4. Nadere lokale afweging - bijdrage aan andere doelen

De kansen en belemmeringen die vanuit beleid en wetgeving worden aangegeven (hoofdstuk 2) zijn in Zwolle steeds het vertrekpunt voor de afweging van initiatieven voor grootschalige opwekking van duurzame energie.

In de afweging van een initiatief wordt daarnaast gekeken naar de specifieke context van het gebied. Die context wordt bepaald door 1) de impact van het initiatief op de directe omgeving (hoofdstuk 3) en 2) de bijdragen van het initiatief aan andere sociaaleconomische doelen (hoofdstuk 4).

In dit hoofdstuk gaat het ook over de bijdrage van een initiatief aan sociale en economische doelen van Zwolle. Dat hebben we in ons ambitiedocument 'Zwolle geeft je energie!' ook zo geformuleerd. Denk bijvoorbeeld aan de bijdrage van een duurzaam energieproject aan de lokale economie (werkgelegenheid). Of de bijdrage van een duurzaam energieproject aan wijk, buurt of stad.

Uitgangspunt is dat hoe meer een project economische en sociale doelen dient, hoe meer dat bijdraagt aan een positieve afweging van het initiatief. Het beoordelen van die bijdrage is geen wetenschappelijke exercitie. Het biedt vooral denkrichtingen voor het invullen van economische en sociale doelen; hoe dit in de praktijk vorm krijgt zal per project, per locatie en ook per energiesoort sterk verschillen. Variabelen zijn onder meer de mate van impact op de omgeving en de businesscase van initiatieven.

7 Wijktoer en jongeren-interviews

In de wijktoer en de jongereninterviews wordt regelmatig genoemd dat de gemeente zelf projecten moet opstarten voor de opwekking van duurzame energie.

We zetten actief in op de bijdrage aan economische en sociale doelen. Door het gesprek hierover aan te gaan met initiatiefnemers, door initiatieven in de stad te ondersteunen, en door zelf het goede voorbeeld te geven⁷. Ook zullen we onze juridische mogelijkheden hiervoor inzetten. Denk aan het planologisch mogelijk maken van grootschalige duurzame energie, het inzetten van onze eigen grondposities en de mogelijkheden van de grondexploitatiewet. Die mogelijkheden vragen om een nadere verkenning, want in Nederland is hiermee nog niet veel ervaring. We zien daar ook een rol voor de energiesector zelf. Zo geeft de windsector in haar eigen gedragscode bijvoorbeeld aan dat een bepaalde financiële bijdrage aan de omgeving redelijk is (zie kader over financiële participatie).

Financiële participatie⁴

Voor versterking van acceptatie en participatie stellen initiatiefnemers een bovenwettelijk bedrag beschikbaar. Voor de besteding wordt mede uitgegaan van de uitkomsten van een dialoog met de omgeving, zoals die ook zijn vertaald in een participatieplan. Als indicatie van de financiële ruimte voor deze bijdrage houdt de windsector een richtbedrag van 0,40 tot 0,50 euro/MWh aan. Deze financiële participatie kan op diverse manieren worden ingevuld: gebiedsfonds, korting op energierekening, uitgaven van obligaties, deelname via coöperatie etc. Dit wordt in overleg tussen initiatiefnemers en omgeving bepaald.

Door vanaf het begin helder te zijn over het bedrag, wordt tegemoetgekomen aan de wens om vanaf het begin bekend te maken hoeveel geld er beschikbaar is voor participatie (uitgaande van een specifiek aantal molens). Dit geeft de omgeving duidelijkheid. De initiatiefnemer bepaalt na overleg met de omgeving welke vormen van participatie het meest geschikt zijn voor een specifiek project.

We onderscheiden⁸:

1. Bijdrage aan de stad, buurt en omgeving (social return).
2. Bijdrage aan de lokale- en regionale economie (bedrijven en burgers) (economic return).
3. Bijdrage aan het gebruik van circulaire materialen en grondstoffen.

Bijdrage aan stad, buurt en omgeving

Initiatiefnemers in grootschalige duurzame energieprojecten hebben verschillende vormen van financiële participatie ontwikkeld. De initiatiefnemer en de omgeving maken in het participatieplan afspraken over de vorm van participatie voor een specifiek project.

Te denken valt aan volgende vormen om bij te dragen aan stad, buurt en omgeving⁹:

- **Mede-eigenaarschap:**
Individuele burgers en/of omwonenden kunnen met eigendom en zeggenschap financieel deelnemen in een project. Dit kan op basis van een vereniging of coöperatie, of door middel van het bouwen van een energieproject dat toekomt aan de lokale gemeenschap.
- **Financiële deelneming:**
Financiële deelneming is het risicodragend deelnemen in het energieproject, bijvoorbeeld met aandelen of obligaties of ander financieel voordeel. De wijze waarop dit kan, wordt tijdig kenbaar gemaakt. De vorm van financiële deelneming is verschillend per project. Per project zijn de doelgroep en haar wensen anders en wordt er maatwerk geleverd.
- **Lokaal fonds:**
Onderdeel van de afspraken kan een bijdrage aan een lokaal fonds zijn. Voor het beheer van een dergelijk fonds wordt een onafhankelijk bestuur benoemd (met bijvoorbeeld vertegenwoordigers van de omwonenden, gemeente/provincie, milieufederatie en eventueel exploitant) dat er voor zorgdraagt dat de middelen uit het fonds

⁴ Deze afspraken zijn gebaseerd op de 'Gedragscode Acceptatie en participatie Windenergie op Land' door de Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA) en de 'Gedragscode windenergie op land' van de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windmolens (NLVOW).

ten goede komen aan de nabije omgeving van het project (gekoppeld aan het energiedoel, of aan andere sociale doelen). Dit fonds kan ook worden ingezet voor bovenwettelijke maatregelen of maatregelen bovenop de vergunning, die de overlast van het energieproject beperken.

• Omwonendenregeling:

Een lokale regeling gericht op direct omwonenden in een bepaalde straal van het energieproject. Het kan gaan om het aanbieden van groene stroom met korting, korting op de energierekening of een andere financiële vergoeding.

Bijdrage aan de lokale economie

Net als bij andere bouwprojecten, vragen grootschalige duurzame energieprojecten om een flink aantal werkzaamheden. Wanneer energieprojecten worden uitgevoerd door partijen binnen de gemeente of regio, leveren ze een bijdrage aan de lokale economie. Duurzame energieprojecten kunnen zodoende, naast het initiatief zelf, ook in termen van ontwerp, ontwikkeling en onderhoud een bijdrage leveren aan de lokale economie.

Bijdrage aan circulair materiaalgebruik

Circulair materiaalgebruik draait om het slim gebruiken van grondstoffen, producten en goederen, zodat deze oneindig hergebruikt kunnen worden. Er wordt dan gesproken van 'een gesloten kringloop'. Voor energieprojecten betekent 'circulair' bijvoorbeeld dat materialen hergebruikt worden en dat de benodigde infrastructuur flexibel ingezet kan worden. Dit laatste zal voor energie-infrastructuur met hun monofunctionele karakter lastiger zijn dan bijvoorbeeld voor gebouwen.

Het hergebruiken van grondstoffen, producten en materialen in een gesloten kringloop vraagt om een andere denk- en werkwijze. Een producent is bijvoorbeeld niet meer alleen verantwoordelijk voor het leveren van materialen, maar ook voor het terughalen ervan na gebruik. Daarvoor is het vooral van belang om op een andere manier samen te werken in de keten. De bouw kenmerkt zich als een versnipperde markt, met veel verschillende ketenpartners die elk hun eigen taken en verantwoordelijkheden hebben.

9 Zwols Burgerpanel

In het Zwolse Burgerpanel is aangegeven dat bij voorkeur 'de hele stad' moet profiteren van eventuele opbrengsten uit grootschalige duurzame energie (43%). 37% noemt een verlaging van de eigen energierekening, en 16% de eigen buurt.

9 Cibapsessie

In Cibapsessie-2 is aangegeven dat eventuele opbrengsten vooral moeten worden geïnvesteerd in nieuwe energie-initiatieven. Vaak wordt een fonds genoemd.

De meningen zijn verdeeld als het gaat om het bevoordelen van doelgroepen (bijv. lagere inkomens extra laten profiteren).

9 Wijktoer

In de wijktoer wordt het meest positief gereageerd op de optie voor een financiële bijdrage in een lokaal Energiefonds dat investeert in maatregelen om de wijk energieneutraal te maken.

¹⁰ Voor dit hoofdstuk is nadrukkelijk gekeken naar 'Evaluatie Windenergie Voorst' en de Informatienota voor de raad over Communicatieprocessen rondom ruimtelijke initiatieven. Met onder meer aandacht voor:

- De gemeente wijst de initiatiefnemer er op dat de omgeving geïnformeerd moet worden;
- De gemeente maakt samen met de initiatiefnemer afspraken hoe de buurt te informeren, waar nodig vast te leggen in een communicatieplan;
- Verwachtingenmanagement is van belang. Mogen omwonenden meepraten, adviseren, beslissen etc. Welke ruimte is er om een plan nog aan te passen?
- De gemeente maakt duidelijk wat haar rol is en hoe het besluitvormingstraject er uit ziet. Ook kan de gemeente aangeven hoe het zelf tegenover de ontwikkeling staan ten opzichte van de huidige beleidskaders.

5. Procesafspraken¹⁰

De wijze waarop gemeente, initiatiefnemer en burgers met elkaar omgaan moet duidelijk en zorgvuldig zijn. In Zwolle is dit al goed geregeld, bijvoorbeeld als het gaat om het maken van zorgvuldige ruimtelijke afwegingen in het kader van de Wro. Het betreft dan de formele inspraak, waarbij te denken valt aan inspraakreacties, zienswijzen en beroepen bij de Raad van State op (concept) bestemmingsplannen.

Echter, een bestemmingsplan is vaak de juridische vertaling en daarmee het sluitstuk van een ruimtelijke ontwikkeling. Het kan ook belangrijk zijn om belanghebbenden bij de meer informele fase van een ruimtelijke ontwikkeling te betrekken. Dat biedt ruimte om goed te kijken naar wensen en belangen van initiatiefnemer en omwonenden, en te kijken wat dit betekent voor het concept-plan. Eén van de uitgangspunten van de toekomstige Omgevingswet is om het participatietraject bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving beter te verankeren.

Aanvullend hierop maken we de volgende afspraken^{5 11 12}:

Informatie

- I-1.** Een initiatiefnemer draagt er in overleg met de gemeente zorg voor dat natuur- en milieuorganisaties (NMO's) en omwonenden adequaat, tijdig en doeltreffend geïnformeerd worden over enig plan voor een grootschalig duurzaam energieproject in hun omgeving. De gemeente wijst de initiatiefnemer op deze zorgplicht.
- I-2.** Een initiatiefnemer maakt een aanvang met het verstrekken van informatie op het moment dat de planontwikkeling nog in de beginfase verkeert en er nog alle ruimte is om rekening te houden met inbreng vanuit NMO's en omwonenden.
- I-3.** Een initiatiefnemer verstrekt NMO's en omwonenden in elk geval informatie over de geplande locatie, het aantal energie-installaties, hun vermogen, hoogtes, omvang en opstelling. Hij informeert NMO's en omwonenden in het geval van schade en overlast ook over zijn plannen inzake de vergoeding daarvan.
- I-4.** De gemeente informeert NMO's en omwonenden in elk geval over het vigerende beleid, over de van toepassing zijnde wettelijke kaders, over het verdere besluitvormingstraject en over eventuele afspraken met, of toezeggingen aan, een initiatiefnemer.
- I-5.** Na de initiële informatieverstrekking in de beginfase van de planontwikkeling, draagt een initiatiefnemer er in overleg met de gemeente zorg voor dat NMO's en omwonenden met regelmaat worden geïnformeerd over de voortgang van de planontwikkeling. Een initiatiefnemer spant zich in om vragen van NMO's en omwonenden snel en adequaat te beantwoorden.
- I-6.** Van de NMO's en omwonenden wordt verwacht dat zij zich actief op de hoogte stellen van het verloop van de planontwikkeling, dat zij de aangereikte informatie daadwerkelijk tot zich nemen en dat zij zakelijk communiceren met initiatiefnemers en gemeente.
- I-7.** Een initiatiefnemer en de gemeente wijzen elk een contactpersoon aan waar NMO's en omwonenden terecht kunnen met vragen en suggesties. Die contactpersoon fungeert als centrale spil in de communicatie tussen een initiatiefnemer, NMO's, gemeente en omwonenden.

Procesparticipatie

II-1. Participatieplan

Uitgangspunten participatieplan

Initiatiefnemers stellen voorafgaand aan het ruimtelijke orderingsproces en in overleg met het bevoegd gezag een participatieplan op. De gemeente speelt hierbij een faciliterende rol. Het participatieplan wordt door de initiatiefnemer opgesteld in samenwerking met belanghebbenden, zoals omwonenden, provinciale milieufederaties, lokale natuurgroepen etc.

In het participatieplan worden de belanghebbenden en hun betrokkenheid beschreven op basis van een zogenaamde participatieladder die onderscheid maakt tussen informeren, consulteren, ad-hoc betrekken op specifieke thema's, structureel betrekken, consensus, mede-eigenaarschap.

Afspraken gemaakt in het participatieplan zullen onvoorwaardelijk worden overgenomen indien – op welk moment dan ook – het eigendom van het grootschalig duurzaam energieproject wordt overgedragen aan een andere partij dan degene die het participatieplan heeft ondertekend.

⁵ Deze afspraken zijn gebaseerd op de 'Gedragscode Acceptatie en participatie Windenergie op Land' door de Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA) en de 'Gedragscode windenergie op land' van de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windmolens (NLVOW).

¹⁰ Cibapsessie, gesprek met studenten, wijktoer jongereninterviews

Steeds komt het belang van goede informatie en communicatie nadrukkelijk naar voren.

- Met specifieke aandacht voor het betrekken van jongeren.
- En aandacht voor een goede motivatie van het besluit: hoe is het participatieproces ingevuld, wat is daar uit gekomen, wat is er wel / niet mee gedaan en waarom wel / niet

¹¹ Zwols Burgerpanel

In het panel komt naar voren dat:

- De rol van de gemeente vooral moet bestaan uit het informeren en betrekken van de inwoners, en zorgen dat men geen overlast ervaart. Zelf nieuwe projecten opstarten of daarin participeren wordt het minst vaak genoemd (idem in Stadsgesprek-2);
- De meerderheid vindt dat met name de buurt moet kunnen meepraten; betrekkelijk weinig mensen vinden het goed als de raad beslist zonder inwoners te raadplegen.

¹² Zwols Burgerpanel

Uit het Zwols Burgerpanel komt ook naar voren dat 36% windmolens niet acceptabel vindt, 23% wel acceptabel en 42% acceptabel onder voorwaarden. Vergelijk een zonnepark, met respectievelijk 2%, 52% en 46%.

Inbreng omgeving bij het participatieplan

Omdat het participatieplan wordt opgesteld in samenspraak met belanghebbenden vindt automatisch overleg plaats over de wijze waarop iedere partij zijn of haar eigen betrokkenheid ziet tijdens het ontwikkelproces en de exploitatiefase. Deze gesprekken leveren informatie op voor keuzes ten aanzien van het participatieniveau, betrokkenheid en financiële participatie. De omvang en inhoud van het participatieplan is afhankelijk van het project en de uitkomsten van de gesprekken met de omwonenden en andere belanghebbenden.

II-2. Procesparticipatie

De initiatiefnemer is – veelal aansluitend op door de overheid gezette stappen in het ruimtelijke ordeningsproces – verantwoordelijk voor het betrekken van de omgeving in het hele projectproces (ontwikkeling, bouw en exploitatie). In het participatieplan wordt beschreven hoe deze procesparticipatie vorm krijgt. Voorbeelden hiervan zijn:

- Consulterende gesprekken met omwonenden, buurtverenigingen, jongeren, natuur- en landschapsorganisaties en dorpsraden.
- Het opzetten van een klankbord- of adviesgroep van belanghebbenden.
- Het organiseren en faciliteren van discussies en informatieavonden/ dagen voor de omgeving.
- Het organiseren en inrichten van ontwerpateliers voor belanghebbenden.
- Duidelijk communiceren op welke momenten de omgeving betrokken wordt en in welke frequentie. De initiatiefnemer geeft daarbij in overleg met de vergunningverlenende overheid in het participatieplan steeds duidelijk aan welke mogelijkheden er (nog) zijn voor aanpassingen in de planvorming. Bijvoorbeeld door aan te geven in welke fase van het proces er nog ruimte is om over een andere positionering van turbines te spreken dan in het oorspronkelijk plan van de ontwikkelaar.
- Het inrichten van een goed en transparant systeem voor het behandelen van vragen en klachten, zowel tijdens de bouw als tijdens de exploitatie.

De formele ruimtelijke procedure is onderdeel van dit projectproces. Het bevoegd gezag is hier primair verantwoordelijk voor, maar de initiatiefnemer speelt hier een actieve rol met betrekking tot het verstrekken van informatie over het proces en over belangrijke inspraak- en beslismomenten.

Tijdens de dialoog met de omgeving gaat het zowel om het inventariseren van (mogelijke) wensen, als het benutten van kennis en het bespreekbaar maken van vragen (over bijvoorbeeld zicht, geluid, slagschaduw en ecologische effecten). Ook andere (mogelijk financiële) gevolgen voor omwonenden kunnen dan besproken en geïnventariseerd worden; uitgangspunt daarbij zijn de wettelijke regelingen en daarin genoemde vormen van compensatie.

Als de dialoog is afgerond, koppelt de ontwikkelaar terug aan belanghebbenden hoe de procedure verloopt, hoe het definitieve participatieplan er uit ziet en wat met de geïnventariseerde wensen gedaan is.

Het is de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag te zorgen voor goede bestuurlijke verankering, zodat duidelijk wordt wat wel en niet, en waarom wel en niet, met de inbreng van de omgeving is gedaan.

Overige punten

III-1. Als er in de directe omgeving en/of invloedssfeer van een initiatief andere energie-initiatieven worden opgestart, dient door de initiatiefnemers ten minste nagegaan te worden of de planologische procedures gezamenlijk kunnen worden uitgevoerd. De gemeente heeft daarbij de uitdrukkelijke voorkeur de hoeveelheid procedures te beperken.

III-2. De verschillende eventuele financiële bijdragen/ participatievormen die de initiatiefnemer levert aan de omgeving worden integraal in ogenschouw genomen om stapeling van deze bijdragen te voorkomen.

